

821.58

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІКРО- І НАНОЕЛЕКТРОНІКИ»

ЗАСТОСУВАННЯ ПЛІВКОВИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК ЧУТЛИВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕНЗОРЕЗИСТОРІВ

маг. Рагуліна О.П., доц. Однодворець Л.В.

*Сумський державний університет, кафедра прикладної фізики,
вул.Р-Корсакова, 2, 40007, Суми, Україна
e-mail: protsenko@aph.sumdu.edu.ua*

На основі явища тензоефекту створюються різноманітні прилади сучасної електронної техніки: датчики тиску і деформації, гідрофони, мікрофони із розміщенням чутливих плівкових елементів на діафрагмах, стрижнях та циліндричних поверхнях. Характерною рисою сучасної плівкової сенсорної техніки є використання багатокомпонентних тензорезисторів [1]. Сенсори такого класу (рис.1) є стабільними і високотемпературними, тому вони успішно використовуються для тензометрії лопаток турбін та інших вигнутих конструкцій. Тензорезистори на основі композиційних плівкових матеріалів мають відносно

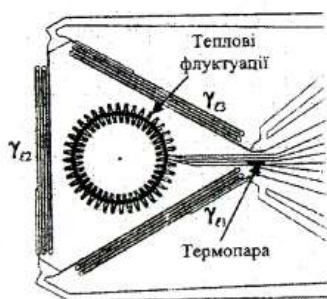

Рис.1 - Схема
багатофункціонального
сенсора

у тонко- та товстоплівкових тензорезисторах на основі порошків із металевих оксидів (IrO_2 , V_2O_5), компактованих у різні пасти величина $\gamma_l = 5 - 17$. Відносно велике значення

велике значення коефіцієнту тензочутливості γ_l і широкий температурний інтервал. Наприклад, у волокнах на основі Fe, Si, B, Nb і Cu $\gamma_l = 520 - 5000$ одиниць, плівки TiB_2 , TiSi_2 , TaSi_2 та WSi_2 мають γ_l від 1 до 3 одиниць та інтервал робочих температур до 600 К,

γ_l для оксидів ванадію досить типова ситуація, оскільки і у випадку плівок VO [1] $\gamma_l = 80$ при $d = 205$ нм. У плівках In-Sn-оксид (інтервал робочих температур до 1720 К), величина γ_l характеризується двома температурними інтервалами. Від 270 до 1070 К γ_l змінюється від -6 до -4, а в інтервалі 1070 – 1370 К різко збільшується від -4 до +15 одиниць. Метод реактивного розпилення суміші 90 ваг. % In_2O_3 і 10 ваг. % SnO_2 при температурі 370 К відкриває хорошу перспективу використання цього резистора в тензометрії. Застосування оксидних плівкових матеріалів, зокрема TiO_2 як тензорезисторів ($\gamma_l = 30$) є методологічною основою методу вимірювання коефіцієнту тензочутливості при згинанні підкладки консольного типу. Вкажемо на деякі напрями застосування тензорезисторів: за допомогою т.зв. вертикального товстоплівкового тензорезистора на основі ZrSiO_4 з домішками Si та Zr проводять вимірювання баричного коефіцієнта опору $\gamma_p = \frac{dR}{Rdp}$ і перпендикулярних деформацій. Тензорезистор на основі плівки манганіну застосовують для вимірювання на основі співвідношення для γ_p всестороннього тиску; на основі плівкового сплаву Pt-W - для вимірювання тиску плазми у вакуумній камері. Чутливим елементом сенсора може виступати також мікро трансформатор О-подібної форми, виготовлений, із плівки магнітоеластичного сплаву $\text{Ni}_{0,45}\text{Fe}_{0,55}$.

1. Тензочутливість металевих плівок: теоретичні моделі, експериментальні результати, застосування / Великодний Д.В., Гричановська Т.М., Однодворець Л.В. та ін.// Вісник СумДУ. Серія: Фізика, математика, механіка. – 2007, №5(101). – С. 3 – 49.